

Наталія Внукова

*професор, доктор економічних наук,
професор кафедри митної справи та фінансових послуг,
Харківський національний економічний
університет імені Семена Кузнеця,
провідний науковий співробітник НДІ Правового забезпечення
інноваційного розвитку Національної академії правових наук України,
Харків, Україна*

Василь Пивоваров

*доцент, кандидат філологічних наук,
завідувач кафедри культурології,
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого,
Харків, Україна*

ОЦІНКА СТАНУ ІНТЕГРАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ СИСТЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ

Анотація. Розглянуто оцінку напрямів і стану інтеграції національної системи вищої освіти до європейського освітнього простору через аналітичний звіт Ради ЄС щодо заявки на вступ України до ЄС. За напрямом дослідження трендів трансформації навчання країн Європи проведена оцінка зацікавленості цим процесом у світі. Визначені країни лідери змін через пошуковий сервіс Google.

Ключові слова: вища освіта, трансформація навчання, Університет 4.0.

Abstract. The assessment of the directions and state of integration of the national system of higher education into the European educational space through the analytical report of the Council of the EU regarding the application for Ukraine's accession to the EU was considered. An assessment of the interest in this process in the world was carried out in the direction of the study of trends in the transformation of education in European countries. The identified countries are the leaders of change through the Google search service.

Keywords: higher education, learning transformation, University 4.0.

Постановка проблеми та її актуальність. Інноваційність змін у системі вищої освіти може бути розглянута через взаємозв'язок нового типу університету і екосистеми Індустрії 4.0. Інтеграція до європейського освітнього простору має відбуватися пришвидшеними темпами. Важливими є практичні питання реалізації процедур відповідності вимогам вищої освіти ЄС.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Змінам у системі вищої освіти може сприяти становлення Університету 4.0, який орієнтований на зовнішній світ та розвиток суспільства. На думку колективу авторів, на цей час в Україні немає університетів, які демонстрували б модель «Університет 4.0» [6], і вони закликають підтримати освітню та наукову сфери в Україні для формування умов сталого, керованого, поступового розвитку, що може бути забезпечено розробленням та реалізацією певних організаційно-економічних механізмів інтеграції освіти, науки та промислових технологій і автоматизації

на базі моделі сучасного університету. Для Харківського регіону ця тема є надзвичайно важливою й актуальною [1]. Перехід до сталого розвитку вимагає залучення здобувачів вищої освіти університетів до трансформаційного навчання [5]. Таким чином, системи якості та процеси мають підтримувати глибокі підходи до сталого розвитку вищої освіти. Група науковців якісно проаналізувала національну систему забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти [5]. Виявлено слабку підтримку трансформаційного навчання для сталого розвитку в більшості систем забезпечення якості. Єдиним винятком є структура Сполученого Королівства, яка містить спеціальний посібник з освіти для сталого розвитку, де помітно згадується трансформаційне навчання. Меншою мірою певна підтримка є в Естонії, Румунії, Швеції, Швейцарії та Україні [5]. Важливо, що Україна потрапила в поле дослідження, отже, це теж є ознакою визнання рівня відповідності її вищої освіти європейським вимогам.

Мета – оцінити стан інтеграції національної системи вищої освіти до європейського освітнього простору.

Виклад основного матеріалу. Для досягнення поставленої мети здійснено дослідження у двох напрямках: аналіз аналітичного звіту ЄС (2023) [3] щодо висновку Комісії Ради ЄС за заявкою України на членство в Європейському Союзі та визначення через пошуковий ресурс Google [4] рівня зацікавленості у змінах системи вищої освіти в Україні та будь-якої країни ЄС.

В Аналітичному звіті [3] питання освіти порушуються декілька разів, але окремо є розділ 26, присвячений освіті та культурі. ЄС підтримує співпрацю в освіті, фінансуючи програми та координуючи політику держав-членів через відкритий метод координації ЄС. Відповідно до Угоди про асоціацію, ЄС, його країни-члени та Україна зобов'язані співпрацювати у сфері освіти, зокрема, вищої. У звіті зазначається, що, зважаючи на гарантії освіти, надані Конституцією України (стаття 53), в Україні ухвалено низку законів і прийнято чимало політик для забезпечення принципів і стандартів відповідно до стандартів ЄС. Суттєву увагу у звіті приділено формуванню громадянської компетентності як частини європейської рамки ключових компетентностей для навчання впродовж життя. Це питання, яке було розглянуте в частині комунікаційного дескриптора НРК [2], показало позитивні результати розвитку. Кількість рівнів кваліфікації в українській НРК відповідає кількості рівнів у Європейській рамці кваліфікацій (ЄРК). НРК впроваджується на всіх рівнях і в усіх видах освіти (формальній, неформальній та інформальній).

Що стосується вищої освіти, то Україна є учасником Болонського процесу з 2005 року та ратифікувала Лісабонську конвенцію про визнання. Україна вже досягла значного прогресу у виконанні ключових зобов'язань Європейського простору вищої освіти. Це корисна основа для повної участі в політиці вищої освіти ЄС і транснаціональному співробітництві.

На момент запровадження воєнного стану зацікавленість темою вищої освіти в Україні впала майже до нуля, але, починаючи з кінця березня 2022 року, інтерес

відновився і залишається стабільно високим і навіть зростає, за даними використання пошукового інструменту Google Trends [4] – сервісу, що дозволяє визначити інтереси цільових груп у різних країнах світу. За регіональним розподілом увага змістилась до західних областей України. Щодо нових трендів, пов'язаних із трансформаційною освітою і Університетом 4.0, інтерес статистично незначний.

За таких умов автори вирішили розглянути весь світ за останній рік (на 05 лютого 2023 року), щоб визначити країни, які можуть бути предметом розгляду для визначення сучасних трендів у вищій освіті.

Для розв'язання питання щодо визначення спорідненості зацікавленості темою *Університет 4.0* та *трансформація освіти* в різних країнах використано пошуковий сервіс Google Trends [4], який надає статистику саме попиту на ту чи іншу тему в країнах світу в різні часові періоди. Особливістю цього інструменту Google є надання дослідникам кількісних та якісних параметрів запиту до загальної суми запитів у Google, що створює можливість визначення перспектив розвитку тих процесів, які досліджуються. У цьому завданні автори здійснили пошуковий запит у Google Trends тем *Університет 4.0* та *трансформація освіти* латиницею за останній рік (на 05 лютого 2023 року).

У всьому світі рівень зацікавленості цими темами є статистично значущим. До того ж попит на тему *Університет 4.0* перевищує тему *трансформація освіти* 60:14, коливання змін попиту є ідентичними, крім початку вересня 2022 року, коли вони майже зійшлись. Абсолютним лідером у зацікавленості щодо *трансформаційної освіти* є Філіппіни, де тим часом не виявлений інтерес до *Університету 4.0*, Індія та США мають спорідненість у зацікавленості щодо цих двох тем, а Канаду та Нігерію цікавить максимально *Університет 4.0*. Всього цими двома темами у світі цікавляться тільки 9 країн, з яких дві європейські: це Велика Британія, що відзначено також у статті [5], і Німеччина.

Висновки. Одержані результати свідчать про те, що важливо визначатися щодо трендів, як теми *Університет 4.0*, так і ролі в цьому *трансформації освіти*. Пропонується обговорювати як моделі майбутньої вищої освіти, так і можливі політики. Враховуючи близькі стартові можливості в цьому країн ЄС і України, це може бути спільною метою перетворень. Для цього має бути розроблений інноваційний напрям взаємодії науки, вищої освіти, бізнесу. Трансформація освіти перспективно може бути у фокусі університетської освіти при певній підтримці інших стейкхолдерів. Рівень інтеграції національної вищої освіти України до європейського освітнього простору є високим, що є підставою для спільних дій у трансформації вищої освіти.

Перспективні подальші розвідки в цьому напрямі можуть бути спрямовані на визначення передумов розвитку в Україні трансформаційного навчання для сталого розвитку системи забезпечення якості і пошук напрямів ефективної інтеграції з цими процесами у європейському освітньому просторі.

Список використаних джерел

1. Внукова Н. М., Пивоваров В. М. Інноваційний потенціал Університету 4.0 в екосистемі Індустрії 4.0. *Проблеми та перспективи інноваційного розвитку територій* : матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції 28 жовтня 2022 року. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна. 2022. С. 14–16. URL: <http://dspace.univer.kharkov.ua/handle/123456789/17673>
2. Пивоваров В. Компетентнісні комунікаційні вимоги Національної рамки кваліфікацій та мовленнєве регулювання за Законом України "Про вищу освіту". *Наукові записки Національного університету "Острозька академія". Серія "Філологічна"*. 2015. Вип. 52. С. 225–228.
3. Analytical Report following the Communication from the Commission to the European Parliament, the European Council and the Council Commission Opinion on Ukraine's application for membership of the European Union Brussels, 1.2.2023 SWD(2023) 30 final URL: https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/commission-analytical-report-ukraines-alignment-eu-acquis_en
4. Google Trends – керівництво для користувача. URL: <https://livepage.pro/knowledge-base/google-trends.html>
5. Janssens L. et al. Do European quality assurance frameworks support integration of transformative learning for sustainable development in higher education? *International journal of sustainability in higher education*. 2022. URL: <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/IJSHE-07-2021-0273/full/html>
6. Кизим М. О., Хаустова В. Є., Решетняк О. І. Організаційно-економічний механізм інтеграції освіти, науки та бізнесу: модель сучасного університету. *Проблеми економіки*. 2021. № 4 (50). С. 29–41. <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2021-4-29-41>